

ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ
ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.03/30.12.2019.Ss.01.08 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ

ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ

ҚАРШИЕВ БАХТИЁР ЭГАМҚУЛОВИЧ

ЖАМИЯТ ХАВФСИЗЛИГИ ВА БАРҚАРОРЛИГИНИ
ТАЪМИНЛАШДА МЕДИАТАЪЛИМНИНГ ЎРНИ

23.00.02. – Сиёсий институтлар, жараёнлар ва технологиялар

СИЁСИЙ ФАНЛАР БЎЙИЧА ФАЛСАФА ДОКТОРИ (PhD)
ДИССЕРТАЦИЯСИ АВТОРЕФЕРАТИ

Тошкент-2020

**Сиёсий фанлар бўйича Фалсафа доктори (PhD) диссертацияси
автореферати мундарижаси**

**Оглавление автореферата диссертации доктора философии (PhD) по
политическим наукам**

**Contents of dissertation Abstract of Doctor of Philosophy (PhD) on
political sciences**

Қаршиев Бахтиёр Эгамқулович

Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимнинг
ўрни.....
.....

Қаршиев Бахтиёр Эгамқулович

Роль медиаобразования в обеспечении безопасности и стабильности
общества.....
.....

Karshiev Bakhtiyar Egamqulovich

The role of mediaeducation in ensuring security and stability of
society.....

Эълон қилинган ишлар рўйхати

Список опубликованных работ

List of published works

ЎЗБЕКИСТОНМИЛЛИЙУНИВЕРСИТЕТИ
ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.03/30.12.2019.Ss.01.08 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ

ЎЗБЕКИСТОНМИЛЛИЙУНИВЕРСИТЕТИ

ҚАРШИЕВ БАХТИЁР ЭГАМҚУЛОВИЧ

ЖАМИЯТ ХАВФСИЗЛИГИ ВА БАРҚАРОРЛИГИНИ
ТАЪМИНЛАШДА МЕДИАТАЪЛИМНИНГ ЎРНИ

23.00.02. – Сиёсий институтлар, жараёнлар ва технологиялар

СИЁСИЙ ФАНЛАР БЎЙИЧА ФАЛСАФА ДОКТОРИ (PhD)
ДИССЕРТАЦИЯСИ АВТОРЕФЕРАТИ

Тошкент-2020

Сиёсий фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий Аттестация Комиссиясида В2019.1.PhD/ss126 рақам билан рўйхатга олинган.

Диссертация Ўзбекистон Миллий университетида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (ўзбек, рус, инглиз (резюме) Ўзбекистон Миллий университети веб-саҳифасида (www.nuu.uz) ва «ZiyoNet» ахборот-таълим порталида (www.ziyo.net.uz) жойлаштирилган.

Илмий раҳбар:

Пахрутдинов Шукритдин Ильясович
сиёсий фанлар доктори, профессор

Расмий оппонентлар:

Идиоров Улуғбек Юсупович
сиёсий фанлар доктори, профессор

Қўчқоров Ваҳоб Хошимович
сиёсий фанлар доктори, профессор

Етакчи ташкилот:
университети

Тошкент ахборот технологиялари

Диссертация ҳимояси Ўзбекистон Миллий университети ҳузуридаги илмий даражалар берувчи DSC.03/30.12.2019.SS.01.08 рақамли Илмий кенгашнинг 2020 йил «_____» _____соат _____даги мажлисида бўлиб ўтади. (Манзил: 100174, Тошкент шаҳри, Университет кўчаси, 4-уй.
Тел.: (99871) 227-12-24, факс: (99871) 246-02-24; e-mail: nauka@nuu.uz Ўзбекистон Миллий университети Ижтимоий фанлар факультети биноси, 5-қават, 511-хона.

Диссертация билан Ўзбекистон Миллий университети Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин (_____рақами билан рўйхатга олинган). Манзил: 100174, Тошкент шаҳри, Университет кўчаси, 4-уй. ЎЗМУ Маъмурий биноси, 2-қават, 4-хона. Тел.: (99871) 246-67-71, факс: (99871) 246-02-24.

Диссертация автореферати 2020 йил «_____» _____куни тарқатилди
(2020 йил «_____» _____даги _____ рақамли реестр баённомаси).

Б.Т. Тўйчиев
Илмий даражалар берувчи
илмий кенгаш раиси, ф.ф.д., профессор

О.Р.Мусаев
Илмий даражалар берувчи
илмий кенгаш илмий котиби, ф.ф.д. (DSc).

Б.Т. Тўйчиев
Илмий даражалар берувчи илмий

кенгаш қошидаги илмий семинар
раиси, ф.ф.д., профессор

КИРИШ (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Бугунги кунда жаҳон миқёсида ҳудудлар ва ҳатто минтақаларнинг сиёсий, иқтисодий, маданий жиҳатдан бир-бирига интеграциялашиб бораётганлигини кузатиб турибмиз. Бу жараёнда жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш устувор омилга айланиб бормоқда. Бугунги кунда таълим тизимига янги ахборот-коммуникацион технологияларнинг тадбиқ қилиниши ва ривожлантирилиши давр талабидир. Бугунги “Ахборот асри” ҳар соҳада ахборот технологияларини кенг қўллаш талабини қўяр экан, мазкур йўналишда чуқур билим ва кўникмага эга бўлган ёш кадрларни тарбиялашга бўлган эҳтиёж тобора ортиб бормоқда.

Бугунги кунда медиатаълим дунёнинг кўплаб ривожланган мамлакатларидаги илмий марказлар томонидан ўрганилмоқда. Медиатаълимдан қўзланган мақсад эса ёш авлод медиасаводхонлигини шакллантиришдир. Шу боисдан ҳам нуфузли илмий тадқиқот марказларида жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимнинг имкониятлари ва рақамли ОАВ тушунчаларини илмий жиҳатдан ёритиш ва тадқиқ қилиш кўламини аниқлашга алоҳида эътибор қаратилган. Демак, айтиш мумкинки, бошқа соҳалар қатори жаҳон сиёсатшунослик фани тизимида режалаштирилаётган илмий тадқиқот мақсадлари, усуллари ва натижаларини Ўзбекистон медиатаълим тизимига тадбиқ қилиш келажакда хавфсизлик ва барқарорликни таъминлашда ўз самарасини беради. Ушбу муаммоларни ўрганиш учун “ақлий марказлар”, “халқаро рейтинг агентликлари” томонидан ишлаб чиқилган вазифаларни жамият ҳаётига тадбиқ қилиш муҳим аҳамиятга эга.

Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда ягона ахборот тизимини яратиш, жаҳон медиа тизимига интеграциялашиш, ахборот олишнинг тегишли кафолатларини яратиш ва ахборий таҳдидларга қарши курашишнинг сиёсий-ҳуқуқий базасини ишлаб чиқиш бугунги кунда Ўзбекистон ички ва ташқи сиёсатининг устувор вазифаларидан ҳисобланади. Бу борадаги вазифалар “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси”¹да жамоатчилик бошқаруви тизимини такомиллаштириш, оммавий ахборот воситаларининг ролини кучайтириш, журналистларнинг профессионал фаолиятини ҳимоя қилиш кабимасалаларга алоҳида эътибор қаратилаётганлиги ҳам мазкур йўналишдаги тадқиқотларни кенгайтиришга замин яратмоқда. Шунингдек, 2019-2021 йилларда халқаро Интернет ахборот тармоғида миллий контентни ривожлантириш комплекс дастури тасдиқланиши эътиборга молик. Мазкур дастурда миллий контент ва IT-стартлап ривожланишини қўллаб-қувватлаш давлат фондини ташкил қилиш, блогерлик фаолиятини тартибга солиш ва бошқарув механизмини такомиллаштириш, миллий блогерлар клубини яратиш, зарур ва долзарб ахборотни тайёрлаш бўйича тизимли ишни ташкил

¹Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2017. –Б.134.

килиш, «Ахборотлаштириш тўғрисида»ги Қонунни янги тахрирда қабул қилиш устувор вазифа қилиб белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони, 2018 йил 14 мартдаги ПФ-5379-сон “Ўзбекистон Республикасининг давлат хавфсизлиги тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 февралдаги “Ахборот соҳаси ва оммавий коммуникацияларни янада ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5653-сон Фармони ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 февралдаги “Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-4151-сон Қарори ҳамда мавзуга оид бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда мазкур диссертация тадқиқоти муайян даражада хизмат қилади.

Тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланиши устувор йўналишларига боғлиқлиги. Диссертация республика фан ва технологиялар ривожланишининг II. “Демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш, фуқаролик жамиятини шакллантириш, миллий иқтисодиётни модернизациялаш ва либераллаштиришнинг илмий асосларини ишлаб чиқиш” устувор йўналиши доирасида бажарилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси. Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти Ислом Каримовнинг медиатаълим тизимини кенг миқёсда жорий этишга доир концептуал фикрлари, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев асарларидаги²мамлакатда интернет технологияларини давлат бошқаруви, иқтисодиёт тармоқлари, ижтимоий соҳа ва кундалик ҳаётга изчил жорий этиш бўйича кенг қўламли ислохотларни олиб бориш борасидаги ғоялари ва амалий саъйи-ҳаракатлари мазкур тадқиқотга илмий-методологик асос бўлиб хизмат қилди.

Медиатаълим- бу таълимнинг янги йўналиши, медиа ва коммуникация соҳасидаги замонавий таълим шакли. Шунинг таъкидлаш керакки, бошқа соҳалар қатори, сиёсий фанлар тизимида медиатаълимни ривожлантириш долзарб аҳамият касб этмоқда. Шу сабабли соҳа тадқиқотлари, муаммонинг илмий ва назарий ечимларини ҳисобга олган ҳолда уларни ўрганилганлик даражасини қуйидагиларга ажратдик:

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш соҳасини Ш.Пахрутдинов, М.Бекмуродов, Н.Жўраев, М.Қуронов, Т.Алимардонов, А.Г.Муминов, С.Отамуродов,

²Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. - Тошкент: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.; Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. - Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 48 б.; Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик - ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. - Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.; Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураимиз. - Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.

В.Қўчқоров, Б.Ходиев, Б.А.Бегалов, Т.Жўраев, С.Акобиров³ каби олимлар фалсафий, сиёсий, социологик, тарихийлик нуқтаи-назаридан тадқиқ этишган. Ушбу мутахассислар ахборот технологияларининг жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашдаги ролини илмий ва амалий жиҳатдан очиб бериб, оммавий ахборот воситалари замонавий манипуляция ва таҳдидлар воситасига айланганлигини илмий жиҳатдан асослаб беришган.

Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимни бошқаришнинг турли моделларини шакллантириш, ижтимоий-гуманитар фанлар тизимида инновацион фаолиятни бошқаришнинг институционал механизмларини такомиллаштириш, мамлакатимизнинг барча фанлари тизимини ривожлантиришда тармоқ моделларини янги инфратузилмасини яратиш, шу билан бирга, сиёсий таълим соҳасига IT-технологияларини жорий этиш, давлат ва жамият бошқарувини барқарорлаштириш масалалари Т.Жўраев, Ш.Пахрутдинов, Абдуллажонов О, Камилова С, Рахматов О, Нажмиддинов Ж, А.Мўминов, Р.Самаров, У.Саидов, И.Саифназаров, Н.Сафарова, Б.Омонов, Ш.Қаҳқорова ва бошқа шу каби олимлар тадқиқотларида батафсил очиб бериб, жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда ахборот технологияларининг тутган ўрнини илмий-амалий жиҳатдан тадқиқ қилганлар.

МДХ доирасида замонавий ахборот-коммуникация технологияларини янги сиёсий тизимни шакллантиришдаги ўзига хос жиҳатлари, сиёсий институтлар фаолиятини эркинлаштириш, улар фаолиятини номарказлаштиришда медиа тизимининг аҳамияти ҳақида Б.А.Грушин, В.С.Коробейникова, Б.М.Фирсов Е.Ч.Андрунас, А.И.Пономарева, А.Н.Маринович, Г.В. Алексеев, Н.А.Марецкая, Д.Г.Балуев, Д.И.Каминченко, А.В.Федоров, Г.Шиллер ва бошқа шу каби олимлар жамиятнинг ахборот хавфсизлигини таъминлаш хусусида муҳим илмий-концептуал ғояларни илгари сурганлар⁴.

Глобал ахборот маконида ахборотнинг цивилизацияларга таъсири, уларнинг намоён бўлиш хусусиятлари, медиа технологияларининг сиёсий мазмун-моҳияти, яхлит-мазмуни, ахборот олиш, сиёсий коммуникативлик, ижтимоий-маданий, ўқув-билиш, концептуал, инструментал, мослашувчанлик жиҳатлари борасида тадқиқотлар олиб борган хорижлик Г.Лассуэл, Д.Белл, З.Бжезинский, П.Друкер, М.Кастельс, М.Порат, Ё.Масуда, Т.Стоуньер, Р. Катц, Р.Робертсон каби олимларни киритиш мумкин⁵. Бу муаллифлар

³Мазкур олимларнинг асарлари диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида келтирилган.

⁴Юқорида номлари зикр этилган олимларнинг асарлари диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар рўйхатида келтирилган.

⁵ Lasswell H.O. The Structure and Function of Communication in Society // Mass Communications / Ed. by Schramm. W. Jrbana, 1960; Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. N.Y., 1973; Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives/ 1997. Drucker P.F. Post-Capitalist Society. N.Y.: Harper-Collins Publ., 1995; Caslels L /. The Network Society: A Cross-Cultural Perspective. Cheltenham Northampton: Edward Edgar, 2004; Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society. Wash., 1981; Katz R.L The Information Society: An International Perspective. N.Y., 1988; Robertson R., lediner F. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in WorldSystems Theory // Theory, Culture & Society. 1985. Vol. 11. № 3; Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture. L., 1992;

фикрларининг мавзуимизга тегишли жихатини биринчидан, бугун дунёнинг турли зиддиятлар таъсирида ҳаёт кечираётгани, уларнинг турли салбий ахборот таҳдидларига учраётгани бўлса, иккинчидан, бу салбий ахборот таҳдидлари негизида инсонларнинг маънавий қашшоқлашувини келтириб чиқариши билан изоҳлаш мумкин.

Юқорида келтирилган соҳа мутахассислари ўзларининг илмий-тадқиқот ишларида жамият барқарорлиги мураккаб тизим сифатида ўрганишган бўлсада, лекин медиатаълим омили сиёсий жихатдан хавфсизлик ва барқарорлик объекти сифатида етарлича ўрганилмаган.

Тадқиқотнинг диссертация бажарилган олий таълим муассасининг илмий-тадқиқот ишлари режалари билан боғлиқлиги. Диссертация Ўзбекистон Миллий университети илмий-тадқиқот ишлари режасининг “Ўзбекистонда фуқаролик жамияти шаклланиши ва ривожланишининг сиёсий-ҳуқуқий асослари” мавзуси доирасида бажарилган.

Тадқиқотнинг мақсади жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимнинг ўрнини белгилаш, илмий ёндашув назарияларини ижтимоий-сиёсий жихатдан умумлаштириш ҳамда сиёсий институт бўлган оммавий ахборот воситалари фаолиятини такомиллаштириш юзасидан таклиф ва тавсияларни ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг вазифалари:

жамият хавфсизлиги ва барқарорлиги тушунчаларининг моҳиятини ўрганиш ҳамда бу жараёнга таъсир кўрсатадиган медиатаълимнинг социумдаги ўрни ва ролини очиб бериш;

медиатаълим институти ривожининг тарихий, ижтимоий-сиёсий хусусиятлари, ёшларда сиёсий медиасаводхонлик, медиабилымдонлик медиакомпетентлик, медиатаҳлил қобилиятларини ривожлантиришнинг афзаллик жихатларини ўрганишга доир таклиф ва тавсияларни ишлаб чиқиш;

ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифалардан келиб чиққан ҳолда, жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш мақсадида ёшлар сиёсий етакчиларининг медиа-сиёсий сифатларини ривожлантириш жараёни веб-квестлар ва витаген технологияларини оптималлаштириш асосида “mediaquest+” интерфаол методларни сиёсий таълим жараёнига тадбиқ қилишнинг функционал имкониятларини очиб бериш;

сиёсий медиатаълимни ривожлантириш механизмларини баҳолаш мезонлари (сиёсий медиамаҳсулотни классификациялаш, фойдаланиш, таҳлил этиш ва синтезлаш, ижтимоий, сиёсий-психологик таъсирини баҳолаш) “сиёсий медиатаълим”нинг шаклланиш босқичлари, миллий ахборот ресурсларини яратишнинг ижтимоий, сиёсий, ҳуқуқий ва иқтисодий механизмларини аниқлаш ва уларнинг ижтимоий характерини очиб бериш;

медиатаълимни ривожлантиришдаги давлат сиёсатининг концептуал мазмуни ва стратегик йўналишлари, унинг давлат суверенитети ва миллий хавфсизлигини таъминлашдаги потенциал имкониятларини илмий-амалий жихатдан асослаш;

Ўзбекистонда миллий медиа сиёсатини ташкиллаштириш, бошқариш ва назорат қилиш механизмларини ривожлантириш муаммолари ва вазифалари

доирасида илмий-амалий хулоса, таклиф ва тавсияларни ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг объектини жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимни шакллантириш жараёнлари ташкил этади.

Тадқиқотнинг предмети жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимни шакллантиришнинг сиёсий асослари, методлари, воситалари ҳамда амалий механизмларини такомиллаштиришга доир концептуал ёндашувлар, илмий-назарий қарашлардан иборат.

Тадқиқотнинг усуллари. Диссертацияда, тарихийлик, мантиқийлик, анализ ва синтез, контент таҳлил, қиёсий таҳлил, моделлаштириш, прогнозлаш каби усуллар ҳамда тизимли, функционал, институтционал ёндашувлардан фойдаланилган.

Тадқиқотнинг илмий янгилиги қуйидагилардан иборат:

ахборот оқимида бой ҳозирги даврда сиёсий жараёнлар фуқаролар томонидан эркин қабул қилиниб, онгли таҳлил қилиниши асосида уларнинг манупулятив таъсирини, қўллаш механизмларини, сиёсий манфаатларини ва оқибатларини селекциялаштириш (соғлом англаш, ғояни саралаш) жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминловчи муҳим омиллар эканлиги илмий асосланган;

сиёсий хавфсизлиги таъминланган ва барқарор тараққий этаётган мамлакатларнинг самарали тажрибалари ва эмпирик таҳлиллардан келиб чиқиб, республикада медиатаълимни жорий қилиш, таълим-тарбия тизимини интеграциялаштириш ва унга фуқаролик жамияти институтларини ҳам жалб этган ҳолда узлуксиз комплекс ёндашувни шакллантириш лозимлиги сиёсий идентификация нуқтаи назаридан очиқ берилган;

жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатизимнинг сиёсий коммуникация ва сиёсий технологиялари имкониятларидан самарали фойдаланиш, шу билан бирга унинг жамият ҳаётини беқарорлаштиришга йўналтирилган турли хавф-хатарларни аниқлашнинг on-line ва off-line мулоқот, ўзаро тажриба алмашиш, мотивацион, когнитив ва фаолиятли-рефлексив, форумлар, сиёсий платформа, интеллектуал карта, веб-квест каби сиёсий индикаторлари мавжудлиги асосланган;

Ўзбекистон ёшларининг сиёсий онги ва маданиятига медиа тармоқларнинг таъсирини аниқлаш мақсадида, доимий равишда ижтимоий-сиёсий жараёнларни тизимли таҳлил қилиб бориш ҳамда давлат сиёсатининг концептуал мазмуни ва стратегик йўналишларидан келиб чиқиб, сиёсий ва фуқаролик жамияти институтларининг фаол иштирокида медиатаълимнинг интеллектуал, инновацион имкониятларидан самарали фойдаланиш тизимини ишлаб чиқиш ва жорий қилиш ижтимоий зарурат эканлиги асосланган.

Тадқиқотнинг амалий натижалари қуйидагилардан иборат: “медиатаълим”, “медиахавфсизлик”, “медиясаводхонлик”, “медиаменталитет” тушунчаларининг ўзига хос жиҳатлари ва хорижий олимларнинг тадқиқотларини қиёсий таҳлил қилиш асосида очиқ берилган;

давлатнинг медиа соҳасидаги сиёсатини илмий тушунтиришда унинг манбаларини аниқлаш, баҳолаш ва башорат қилиш, бу борада мавжуд сиёсий

ёндашувларни такомиллаштириш, давлат барқарорлигини таъминлаш фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича таклиф-тавсиялар ишлаб чиқилган;

медиа таълим феноменининг сиёсий хусусиятлари тизимлаштирилиб, сиёсатшунослик фани доирасида янги илмий тушунча ва парадигмалари таҳлил этилиб, жамият ижтимоий-сиёсий ҳаётини барқарорлаштиришда радиотелевидение, кинематография, оммавий ахборот воситаларидан самарали фойдаланишнинг сиёсий механизмлари очиб берилган;

жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашга қаратилган медиаматнларни яратиш, халқаро даражада фаолият олиб бораётган турли ташкилотлар ва уюшмаларни ғоявий-мафкуравий ҳамда сиёсий ғоялари акс эттирилган манбаларни аниқлаш йўллари турли сиёсий моделларнинг тажрибалари асосида универсал тамойиллари кўрсатиб ўтилган;

давлат медиа сиёсатининг муҳим жиҳати сифатида фуқаролар, жамоа ташкилотлари ва давлатнинг ахборотга нисбатан бўлган ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилаб берувчи ҳуқуқий-сиёсий меъёрларни ишлаб чиқиш ва амалиётга татбиқ этиш механизмлари ёритилган.

Тадқиқот натижаларининг ишончлилиги. Тадқиқот натижаларининг ишончлилиги халқаро ҳамда республика миқёсидаги илмий-амалий конференциялар материаллари тўпламлари, ОАК рўйхатига кирган махсус ва хорижий мамлакатлар журналларида чоп этилган мақолалар, хулоса, амалий таклиф ва тавсияларнинг амалиётда жорий этилганлиги, олинган натижаларнинг ваколатли ташкилотлар томонидан тасдиқланганлиги билан изоҳланади.

Тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти.

Тадқиқот давомида олинган натижаларнинг илмий аҳамияти Ўзбекистон ижтимоий-сиёсий ҳаётида медиатехнологияларни такомиллаштиришга қаратилган ислоҳотлар, унинг илмий асосида бўлишини таъминлашга хизмат қилишида, амалий аҳамияти эса давлат ва фуқаролик жамияти институтларининг ислоҳотлар жараёнида сиёсий иштироки самарадорлигини ошириш, аҳоли, фуқароларнинг ахборот ва сиёсий маданиятини юксалтиришга хизмат қилишида кўринади.

Тадқиқот натижасида олинган илмий хулосалар 2017-2021 йилларга мўлжалланган Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган назарий ва амалий вазибаларни бажаришда; жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш мақсадида ўтказилаётган ислоҳотлар ва олиб борилаётган ишларни ҳуқуқий таъминлашга қаратилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда; медиа таълим барча таълим жараёни соҳасини сифат жиҳатдан янада юқорироқ поғонага кўтаришга, сиёсий фанлар тизимида мавжуд интернетдаги маълумотлар, телевидения, радио лавҳалари, кино, видео, аудио материаллар тизимида тарқатилаётган ахборотлардан оқилона фойдаланиш маданиятини юксалтиришга хизмат қилиши билан боғлиқ муаммоларни илмий тадқиқ этишда; самарали медиа сиёсатини олиб боришда, Олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, ОАВ муассасалари, шунингдек ахборот тарқатиш учун масъул муассаса ва ташкилотлар фаолиятида диссертация мавзуси билан боғлиқ

муаммоларни илмий тадқиқ этишда илмий манбалардан бири сифатида фойдаланилиши мумкин.

Тадқиқот натижаларининг жорий қилиниши. Тадқиқотнинг натижалари, ундаги илмий хулоса ва таклифларнинг амалиётга жорий этилаётгани бўйича қуйидаги тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этилган:

ахборот оқимига бой ҳозирги даврда сиёсий жараёнлар фуқаролар томонидан эркин қабул қилиниб, онгли таҳлил қилиниши асосида уларнинг манупулятив таъсирини, қўллаш механизмларини, сиёсий манфаатларини ва оқибатларини селекциялаштириш (соғлом англаш, ғояни саралаш) жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминловчи муҳим омиллар эканлигига доир илмий хулосалардан Республика Маънавият ва маърифат марказида “Фазилатли авлод” номли ўқув қўлланмаларни тайёрлашда фойдаланилган. (Республика Маънавият ва маърифат марказининг 2019 йил 22 ноябрдаги 02/07-1564-сонли маълумотномаси). Диссертацияда илгари сурилган илмий хулосалар Марказ томонидан тайёрланган ўқув қўлланманинг назарий жиҳатдан бойишига ҳамда ёшларни тарбиялаш, уларнинг мафкуравий иммунитетини мустаҳкамлашга қаратилган профилактика ва тарғибот-ташвиқот ишлар натижадорлигига ижобий таъсир кўрсатган.

сиёсий хавфсизлиги таъминланган ва барқарор тараққий этаётган мамлакатларнинг самарали тажрибалари ва эмпирик таҳлиллардан келиб чикиб республикада медиатаълимни жорий қилиш, таълим-тарбия тизимини интеграциялаштириш ва унга фуқаролик жамияти институтларини ҳам жалб этган ҳолда узлуксиз комплекс ёндашувни шакллантириш лозимлиги сиёсий идентификация нуқтаи назаридан очиб берилганлигига оид илмий асосланган хулоса ва тавсиялардан Республика Маънавият ва маърифат марказида “Бахтли бола маънавияти” ва “Ёш ота-она китоби” номли ўқув қўлланмаларни тайёрлашда фойдаланилган (Республика Маънавият ва маърифат марказининг 2019 йил 22 ноябрдаги 02/07-1564-сонли маълумотномаси). Ушбу хулосалар ўқув қўлланманинг назарий жиҳатдан такомиллашувига катта ҳисса қўшган ;

жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатизимнинг сиёсий коммуникация ва сиёсий технологиялари имкониятларидан самарали фойдаланиш, шу билан бирга унинг жамиятда ҳаётини беқарорлаштиришга йўналтирилган турли хавф-хатарларни аниқлашнинг on-line ва off-line мулоқот, ўзаро тажриба алмашиш, мотивацион, когнитив ва фаолиятли-рефлексив, форумлар, сиёсий платформа, интеллектуал карта, веб-квест каби сиёсий индикаторлари мавжудлиги бўйича илмий асосланган хулосалардан Тошкент ахборот технологиялари университети қошидаги “Электрон ҳукумат маркази”да “Фуқаролик жамияти” номли ўқув қўлланмани тайёрлашда фойдаланилган (Мухаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети қошидаги “Электрон ҳукумат марказининг 2020 йил 1 июндаги 1104/15-01 сонли маълумотномаси). Натижада Марказда ушбу ўқув қўлланмадаги маъруза матнларида глобал ахборот жамияти шароитида аҳолининг ахборотлардан фойдаланиш, тушуниш, инсон психикасига таъсири қилинишини англашга ўргатишга муносиб ҳисса қўшган.

Ўзбекистон ёшларининг сиёсий онги ва маданиятига медиа тармоқларнинг таъсирини аниқлаш мақсадида, доимий равишда ижтимоий-сиёсий жараёнларни тизимли таҳлил қилиб бориш ҳамда давлат сиёсатининг концептуал мазмуни ва стратегик йўналишларидан келиб чиқиб сиёсий ва фуқаролик жамияти институтларининг фаол иштирокида медиатаълимнинг интеллектуал, инновацион имкониятларидан самарали фойдаланиш тизимини ишлаб чиқиш ва жорий қилиш ижтимоий зарурат эканлигига доир илмий хулосалардан Мухаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети қошидаги “Электрон ҳукумат маркази” томонидан “Давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолияти очиклигини таъминлаш механизмлари” номли ўқув қўлланмани тайёрлашда фойдаланилган (Мухаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети қошидаги “Электрон ҳукумат марказининг 2020 йил 1 июндаги 1104/15-01 сонли маълумотномаси). Мазкур хулосалар ўқув қўлланмадаги жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимнинг интеллектуал ва инновацион имкониятларидан фойдаланиш ҳамда маънавий-ахлоқий тарбия жараёнларида ўқувчи-ёшлар маънавияти ва маданиятини медиа воситалари асосида уларда ахборот маданиятини шакллантиришга доир қисмини такомиллаштиришга хизмат қилган.

Тадқиқот натижаларининг апробацияси. Мазкур тадқиқот натижалари 2 та халқаро ва 4 та республика илмий-амалий анжуманида муҳокамадан ўтказилган.

Тадқиқот натижаларининг эълон қилиниши.

Диссертация мавзуси бўйича жами 12 та илмий иш, жумладан, Ўзбекистон Республикаси Олий аттестация комиссияси томонидан докторлик диссертацияларининг асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрларда 5 та мақола (улардан 4 таси республика ва 1 таси хорижий журналларда) эълон қилинган.

Диссертациянинг тузилиши ва ҳажми. Диссертация кириш, учта боб, 161 саҳифа, хулоса ва фойдаланилган адабиётлар рўйхатидан ташкил топган.

ДИССЕРТАЦИЯНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

Тадқиқотнинг кириш қисмида муаммонинг долзарблиги, ўрганилганлик даражаси, илмий янгилиги, тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг асосий устувор йўналишларига боғлиқлиги, объекти, предмети, методлари, мақсади ва вазифалари аниқланган, олинган натижаларнинг илмий ва амалий аҳамияти, амалиётга жорий қилингани, апробацияси, нашр этилган ишлар, диссертациянинг тузилиши бўйича маълумотлар келтирилган.

Диссертациянинг **“Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини тадқиқ қилишнинг назарий-методологик асослари”** номли I бобда жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш мақсадида янги сиёсий муносабатлар тизимини шакллантириш давлат сиёсати даражасига кўтарилганлигини айнан, 2017 йил 7 февралда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг **“Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”**ги фармонида кўришимиз мумкин. Унинг тўртинчи устувор йўналишида, **“...ижтимоий соҳадаги ислохотларни кенгайтириш, хусусан, таълим, маданият, илм-фан, адабиёт, санъат ва спорт соҳаларини янада ривожлантириш, шунингдек, бешинчи устувор йўналишида, хавфсизлик, миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик, Ўзбекистоннинг ён-атрофида хавфсизлик, барқарорлик ва ахил кўшничилик муҳитини шакллантириш, мамлакат халқаро нуфузини мустаҳкамлаш”**⁶ каби вазифаларни қамраб олганлиги ҳам мазкур мавзунинг қанчалик даражада долзарб эканлигини кўрсатиб турибди. Шу боис мазкур бобда жамият хавфсизлиги ва барқарор тараққиёт тушунчалари ва уларнинг мазмун-моҳияти, медиатаълимнинг тарихий-сиёсий эволюцияси ҳамда ривожланган давлатларнинг медиатизимнинг сиёсий коммуникация ва сиёсий технологияларидан самарали фойдаланиш тажрибаси сиёсий фанлар нуқтаи-назаридан тадқиқ қилинган. Шу сабабли, мазкур соҳадаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш мақсадида тадқиқотчилар олдида жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш усуллари ва воситаларини ишлаб чиқиш, уларнинг жамият сиёсий муҳитини барқарорлаштиришдаги ўрнини баҳолаш, ҳозирги даврдаги турли таҳдидларнинг сиёсий мазмун-моҳиятини тушуниш муаммоси кўндаланг бўлиб турибди. Ушбу муаммонинг ечими эса, бугунги кундаги жамият хавфсизлиги ва барқарор тараққиётга тўсиқ бўлувчи муаммоларини аниқлаш, ўрганиш билан чамбарчас боғлиқдир. Негаки, барча мамлакатларда бўлгани каби бизнинг жамиятимиз ҳам турли сиёсий хавф-хатарлардан мутлақо ҳоли эмас. Уларга қарши самарали кураш олиб бориш, таҳдид ва тажовузларни бартараф қилиш барча Ўзбекистон фуқароларининг муҳим бурчлари ҳисобланади.

Ҳозирги кун ёшлари бундай таҳдидлар ҳақида бирламчи маълумотларга эга бўлишса ва уларга қарши иммунитет яратилса, уларни ҳеч бир ёт ғоя ёки кучлар ўз домларига жалб эта олмайди. Агар улар турли даражадаги ғоявий-

⁶Мирзиёев Ш.М. **“Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”**ги Фармони. 7 феврал 2017.

мафкуравий ва сиёсий хавфларнинг мазмун-моҳиятини холисона баҳолай олишса, уларни бошқаларидан фарқлай олишса, жамият хавфсизлигини таъминлаш ва барқарор тараққиётга эришиш мумкин бўлади. Хусусан, бизнинг тадқиқот мавзуимиз доираси жамият хавфсизлиги ва барқарор тараққиётини таъминлашда медиатаълимнинг ўрни муаммоси ижтимоий-гуманитар фанлар, айниқса сиёсатшунослик соҳасининг предметларидаги интеграциялашиш ва дифференциаллашиш хусусиятлари ҳамда жамият хавфсизлиги ва барқарор тараққиётини таъминлашга бевосита хизмат қиладиган медиатаълим йўналишларидаги ўзаро боғланишларини тизимли ўрганишни тақозо этмоқда. Шунинг билан бир қаторда медиатаълимни жамият хавфсизлиги ва барқарор тараққиётни таъминлашдаги тутган ўрнини ҳар томонлама ўрганиш, унинг сиёсий институтлар фаолиятини такомиллаштиришдаги роли ҳамда давлат сиёсати элементлари билан муносабатларини илмий-назарий, методологик асосларини тадқиқ қилиш ҳам бугунги ахборотлашган жамиятда тобора долзарб аҳамият касб этмоқда. Мазкур бобда “жамият”, “хавфсизлик”, “жамият хавфсизлиги”, “хавфсизлик субъектлари”, “барқарорлик”, “тараққиёт”, “ривожланиш” тушунчалари, жамият хавфсизлиги ва барқарор тараққиётини таъминлашда муҳим ўрин тутаяётган медиатизим нима? Унинг қандай сиёсий асослари мавжуд? давлатларнинг сиёсий фаолиятини такомиллаштиришда медиатаълимнинг аҳамияти нималарда кўринади? каби саволларга жавоблар ва ривожланган давлатларнинг медиатаҳдидларга қарши кураш технологияларидан самарали фойдаланиш тажрибаси очиб берилган.

Диссертациянинг II боби **“Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатаълимни ривожлантиришнинг ижтимоий-сиёсий омиллари”** деб номланган. Унда барқарорлик ва хавфсизлик тушунчалари илмий таҳлил қилинган. Улар бир бутун тизимнинг муҳим элементлари бўлиб, уларни бир-бирларига қарама-қарши қўйиш мумкин эмас. Дарҳақиқат, хавфсизлик муаммоси мустақил давлатчиликнинг шаклланиши ва жамиятда ижтимоий, сиёсий, иқтисодий манфаатларнинг қарор топиши билан бир вақтда вужудга келади. Чунки шу вақтдан бошлаб, барқарорлик, ривожланиш билан бир қаторда хавф-хатар, турли-туман таҳдидлар ҳам пайдо бўлиб, уларни ҳисобга олиш, уларга асосланиб, давлат стратегияси ва сиёсатини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш мамлакат хавфсизлигини таъминлашнинг муҳим шarti ҳисобланади. Барқарорлик деганда жамиятдаги қатъий, турғун вазият тушунилади. Барқарорлик нарса ва ходисаларга хос муайянликни ифодаловчи тушунча. Давлатдаги барқарор вазият – ички ва ташқи шароитларда, ўзгариш ҳолатида давлат суверенитети, мамлакатнинг ҳудудий бутунлиги, унинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланиш қоидаларига риоя этиш ва шахс эркинлиги, давлат ва жамият муассасаларининг бардошли фаолиятини таъминлайдиган давлат вазияти. Сиёсий барқарорлик эса – ҳар хил сиёсий субъектлар ўртасида алоқалар тизими ҳолати, шу тизимни аниқ бир бутунлиги ва унга қўйилган функцияларни амалга ошириш қобилияти. Ички сиёсий, ҳудудий ва халқаро сиёсий барқарорлик мавжуд бўлади. Ички сиёсий

барқарорликнинг асосий субъекти давлат ва жамиятнинг сиёсий ячейкаларида намоён бўлади. Сиёсий барқарорлик ҳудудий ва халқаро тизими ўз ичида қоидага кўра иккидан ортиқ субъект сиёсий жараёнининг бутун бошқарадиган пайдо бўлишларда намоён этади. Хусусан, ижтимоий барқарорлик – ижтимоий муассасаларнинг барқарор ҳолатда фаолият юритиш ва жамият ҳаёт тарзининг барча соҳаларининг ривожланишини таъминловчи жамият ва давлатнинг ички вазияти, миллий хавфсизликнинг асосий омилларидан биридир. Барқарор тараққиёт учун медиатаҳдид - бу оммавий ахборот воситалари ёрдамида инсон онгига берилаётган салбий маҳсулот, таҳдид ҳисобланади. Глобаллашув жараёнида ахборот асосида берилаётган медиатаҳдидларнинг умумий белгиларига кўра қуйидагича изоҳланади:

Биринчидан, мавҳумлик ва ноаниқлик;

Иккинчидан, олдин маълум бўлмаган маълумотларни руҳий таъсир кўрсатиш даражасида етказиш;

Учинчидан, маълум вақтда юз берган воқеа ёки ҳодисаларни, уларга доир далиллар ҳамда фактларни ментал хусусиятлардан келиб чиқиб таъсир қилиш;

Тўртинчидан, манфаатларни ифодалаш усули сифатида қаралаётгани муаммони хавфсизликка таъсири каби жиҳатлар умумий белги сифатида қаралади.

Буни сиёсий фанлар доктори А. Муминовнинг “ахборотга бўлган ҳаётий эҳтиёж, уни қондиришга хизмат қилувчи омилларни шакллантириш кишилиқ тараққиётининг ҳар бир босқичида етакчи ўринлардан бирини эгаллаб келган. Шу маънода, одамлар томонидан тарқатилаётган ҳар бир ахборот, улар яшаб турган жамиятнинг манфаати учун хизмат қилган, унинг мақсад интилишларини ифодалаган”⁷ деган қарашлари негизида айнан мазкур омиллар ифода этилади. Шунингдек, Р.Самаров бу ҳақида қуйидагича фикр билдиради:- “Ахборот психологик хавфсизлик деб, индивидуал, гуруҳий психологик ва омма психологиясини жамиятнинг ижтимоий, сиёсий, иқтисодий, маънавий, маданий, экологик ва бошқа соҳаларига қаратилган турли даражалардаги салбий таъсир ўтказишлардан ҳимояланганлик ҳолати тушунилади”⁸.

Бугун халқаро тизимда давлатларнинг информацион хавфсизлигига медиатаҳдидлар ташқи ва ички таҳдидларга бўлинади.

Шунингдек, умумий йўналиши бўйича медиатаҳдидлар давлатлар хавфсизлигига қуйидаги гуруҳларга бўлинади:

диний ҳаёт ва информацион фаолиятда инсон эркинликлари ва конституцион ҳуқуқларига, индивидуал, гуруҳ ва ижтимоий онгга таҳдидлар;

медиа соҳасидаги информацион ресурсларни тўплаш, сақлаш ва улардан самарали ва ижобий фойдаланишни таъминлаш бўйича давлат сиёсатини информацион таъминланишга таҳдидлар;

информацион ва телекоммуникацион воситалар ва тизимлар хавфсизлигига таҳдидлар.

⁷Муминов А. Ўзбекистон: ахборотлашган жамият сари. – Тошкент, 2013.-Б. 5.

⁸Самаров Р. Хавфсизликнинг методологик асослари. Т.: “Академия” нашриёти – 2010.-213 б.

давлат бошқарув органлари томонидан диний ҳаёт ва инфор­мацион фаолият соҳасида фуқаролар эркинлик­лари ва конституцион ҳуқуқларини камситувчи қонуний ҳужжатларнинг қабул қилиниши;

телекоммуникацион тизимларни ҳам қўллаган ҳолда республикада ин­формацияни шакллантириш, олиш ва ёйиш бўйича ҳуқуқронликнинг вужудга келиши;

Бизга маълумки, шиддат билан ўзгараётган дунёда медиатаълим масаласи давлат ва жамият учун муҳим саналади. Сабаби, медиатаълим бир томондан таълим жараёнига, иккинчи томондан давлатнинг сиёсатини фуқаролар онгига етказувчи восита вазифасини бажаради. Шунингдек, у сиёсий жараёнларда фуқароларнинг сиёсий психологиясини ўзгартиришга қодир. Шулардан келиб чиққан ҳолда айтиш мумкинки, сиёсий жараёнларда медиатаълимга бўлган эҳтиёжни ахборот хавфсизлиги нуқтаи назаридан таъминлаш учун ташқи ва ички омилларни ҳисобга олиш даркор. Шунингдек, сўнгги йилларда Ўзбекистон олий таълим тизимида изчил ислохотлар амалга ошириб келинмоқда, яъни хорижий давлатларнинг таълим муассасалари билан ҳамкорликда қўшма дастурлар асосида янги университетлар, янги фан дастурлари, умуман олганда янги ғоялар, янги технологиялар ҳамда ахборотлар оқими тинимсиз кириб келмоқда. Бундай вазиятда мамлакатнинг барқарор тараққиёти учун муҳим бир масала, у ҳам бўлса ёш авлоднинг онгу тафаккурини турли таҳдидлардан асраш, сиёсий тизимга нисбатан ёшларнинг ишончи масаласини юксалтириш, уларнинг сиёсий жараёнлардаги иштирокида давлат ва миллат манфаатини қўллаб-қувватлаш долзарб вазифалардан бири бўлиб қолади. Шу сабабли Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 майдаги “Маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”⁹ги қарорининг қабул қилиниши ҳам бежиз эмас. Бу борада амалга оширилиши лозим бўлган вазифалар ушбу қарорда белгилаб берилди. Бугунги кунга келиб, ижтимоий гуруҳлар, давлатлар, маданиятлар ва ниҳоят, цивилизациялардан ҳар бирининг ўзига хос ахборотлашиши оқибатида улар ўртасидаги мулоқот янги пиллапоёга кўтарилди. Жумладан, давлатлар ўртасидаги анъанавий рақобатга асосланган муносабатлар тизимида эндиликда медиа бозорда ахборот рақобати ҳам пайдо бўлди. Бу жараёнда медиатаълимнинг ёшлар сиёсий ва мафкуравий иммунитетини юксалтиришдаги ўрни ва сиёсий медиатаълим институтини Ўзбекистонда шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари очиб берилган.

Диссертациянинг III боби “**Медиатаълим мамлакатимиз хавфсизлиги ва барқарор тараққиётини таъминлашнинг замонавий омили сифатида: муаммо ва истиқболлар**” деб номланган. Унда Ўзбекистон таълим сиёсатини такомиллаштиришда медиатаълим имкониятларидан самарали фойдаланиш зарурияти, Ўзбекистонда медиатаълим технологияларининг давлат суверенитети ва миллий хавфсизлигини таъминлашдаги потенциал

⁹Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори “Маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги 3 май 2019 йилдаги №4307-сон қарори

имкониятлари илмий таҳлил қилинган. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 28 декабрдаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида: “Барчамизга аёнки, жаҳонда кескин иқтисодий рақобат, ахборот хуружлари, террористик таҳдидлар тобора кучайиб бормоқда. Дунёнинг турли жойларида, айниқса, Яқин Шарқ минтақасида қонли тўқнашув ва низолар давом этмоқда. Минг афсуски, бундай нотинч кескинлик ўчоқлари камайиш ўрнига кўпайиб бормоқда. Ана шундай таҳликали вазиятни ҳисобга олган ҳолда, биз юртимизда тинчлик-осойишталикни мустаҳкамлаш, турли хавф-хатарларга қарши курашиш бўйича фаолиятимизни ҳар томонлама кучайтиришимиз шарт. Бу– замон талаби. Ахборот ресурслари орқали тарқатилаётган бузғунчи ғояларнинг олдини олиш мақсадида ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари таркибида алоҳида бўлинмалар ташкил этиш зарур”¹⁰ деб таъкидланган эди. Шу билан бирга, бугун ён-атрофимизда, узоқ-яқин минтақаларда юз бераётган воқеаларни инобатга оладиган бўлсак, ҳали онги, ҳаётий қарашлари шаклланиб улгурмаган ёшларни чалғитишга қаратилган ғаразли кучлар интернет имкониятларидан ўз манфаатлари йўлида фойдаланишга уринаётгани ва бундай интилишларнинг қандай салбий оқибатларга олиб келиши мумкинлиги очиқ-ойдин равшан.

Жамиятда тинчлик ва барқарорликни издан чиқаришга, ўзаро адоват ва тўқнашувларга сабаб бўладиган бундай хатарларнинг олдини олишнинг ягона йўли - ёшларимизни мустақил фикрлайдиган, окни қорадан, дўстни душмандан ажратишга қодир бўлган, бизнинг қандай бой тарих ва меросга эга эканлигимизни англаб яшайдиган, имон-этиқодли, миллий ва умуминсоний кадриятлар руҳида тарбия топган инсонлар этиб вояга етказиш долзарб масала ҳисобланади. Дарҳақиқат, сиёсий модернизация жараёнларида аҳамияти тобора ортиб бораётган замонавий ахборот-коммуникация технологиялари, хусусан, интернет, мобиль алоқа, компьютер ўйинларидан фойдаланувчилар, видео ва кино маҳсулотларининг истеъмолчилари керакли маълумотлар билан бир қаторда, киши онгига салбий таъсир этувчи, жамиятнинг ахлоқий, маънавий-руҳий қонун-қоидаларига зид, миллий менталитетимизга мутлақо мос бўлмаган шафқатсизлик, зўравонлик ва бошқа иллатларни тарғиб этувчи ахборотларга ҳам дуч келаётганлигидан кўз юмиб бўлмайди. Булар, айниқса, ёшларнинг маънавий-ахлоқий, руҳий ва жисмоний ривожланишига жиддий путур етказди. Бугунги куннинг асосий вазифаси – ёш авлодни миллий ва умуминсоний кадриятлар асосида тарбиялаш, уларнинг қалбида ўз халқи, Ватанига меҳр-садоқат туйғуларини шакллантириш, юксалтириш, уларни ҳар хил бузғунчи кучларнинг ахборот хуружларидан огоҳ этиш ҳамда ҳимоя қилишдан иборат. Мамлакатимиз ичида ва бизга қўшни ҳудудларда ўзларининг ғайриинсоний ва ғайриисломий ғояларини тарқатишга ҳаракат қилаётган экстремистлар ғаразли мақсадларини, яъни ёшларни чалғитиш, улар ёрдамида мамлакатни тараққиёт йўлидан четлатиб юборишга интиладилар. Юқоридаги мулоҳазалардан ҳам ёшларимиз қалби ва онгини эгаллаш ғоявий

¹⁰Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. Халқ сўзи, 2017 йил 28 декабрь.

курашнинг бош мақсадига айланганлигини англаб етиш мумкин. Шундай шароитда, ғайриинсоний ғояларга қарши тура олиш учун ёш авлод онгида кучли мафкуравий иммунитетни шакллантириш жамиятимизнинг асосий вазибаларидан бирига айланиб бормоқда. Мафкуравий иммунитет ҳар бир авлод учун ўзига хос хусусиятига эга бўлади ва мафкуравий дахлсизликни таъминлашга хизмат қилади. “Бугун замон шиддат билан ўзгаряпти. Бу ўзгаришларни ҳаммадан ҳам кўпроқ ҳис этади ким-ёшлар. Майли, ёшлар ўз даврининг талаблари билан уйғун бўлсин. Лекин айна пайтда ўзлигини ҳам унутмасин”,¹¹ дейди мухтарам Президентимиз.

Инсоннинг биороботга трансформацияланиши тобора кучайиб бораётган бугунги кунда чин маърифат дурдоналарини ўзлаштириш тобора мушкуллашиб, баркамолликка эришиш олдидаги тўсиқлар беҳад катталлашиб бормоқда. Чунки, эндиликда зомбилашган Ғарб мафкурачилари ихтиёрида қудратли молиявий ва мафкуравий қурооллар бор. Интернет, оммавий ахборот воситалари, телевидения, радио, шоу-бизнес, жуда катта моддий, интеллектуал, инсоний ресурслар уларнинг пухта ўйланган, узоқ ва давомли ёвуз мақсадларига хизмат қилади. Турли хил замонавий алоқа ва ахборот технологиялари ҳам бор. Улар ана шу қурооллар ёрдамида эркинлик ниқоби остида маънавий бузуқлик, космополитизм, истеъмолчилик ғояларини, худбинлик, ватанфурушлик кайфиятларини авваламбор ёшларнинг онгига муттасил сингдириб боришга зўр беради. Айрим мутахассислар мазкур маънавий-ахборий хуружларнинг ҳақиқий урушдан кам эмаслигини таъкидлаб, уни “war for consciousness”, яъни “онг учун жанг”, деб аташмоқда.

сиёсий тизимнинг таркибий унсури сифатида сиёсий медиатизим фаолиятини чуқур ўрганиш – сиёсатшунослик фанлари доирасидаги энг долзарб йўналишни ташкил этади, десак – адашмаймиз. Негаки, янги шаклланган ва ҳали шаклланиш жараёнида бўлган бу медиаинститутларнинг аҳамияти, жамиятимиз демократлашувидаги ва ёшлар сиёсий фаоллигини оширишдаги ўрни мамлакатимизда сиёсий фанлар доирасида ҳали етарлича чуқур таҳлил этилмаган.

Шунингдек, медиатаълим тизимини сиёсий мақоми ва сиёсий функциялари, медиатизим ривожланиш даврини бошидан кечираётган бир шароитда медиатаълим функцияларининг ўзгариши ва ёшларнинг бу жараёнлардаги ўрни масалалари бугунги кунда кўпчилик олимларнинг диққатини тортаётгани ҳам мавзунинг долзарб эканлигини кўрсатиб турибди.

¹¹Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Т.: Ўзбекистон, 2017. 486-б.

ХУЛОСА

Умуммиллий барқарор тараққиёт ва жамият хавфсизлиги жамиятда ахборот хавфсизлигининг таъминланганлик даражаси билан белгиланади. Ўзбекистоннинг ахборот сиёсати жамиятда ижтимоий, сиёсий, иқтисодий, маданий ва маънавий барқарорликни таъминлашга йўналтирилган экан, бу ҳолат Ватанимизнинг сиёсий салоҳиятини янада юксалтиришга хизмат қилиши табиий. Бу борада Президентимиз томонидан бу йўналишда қабул қилинаётган фармон ва қарорлар, ҳукумат қарорлари масаланинг ижобий ечим топишига ёрдам бериши шубҳасиз.

Глобаллашув ва медиасиёсат ўртасидаги ўзаро боғлиқлик муаммоларини илмий-назарий жиҳатдан тадқиқ этиш, ушбу жараёнларнинг сиёсий муносабатларга таъсирини ўрганиш бир қатор илмий асосланган хулосалар ва амалий таклиф-тавсияларни илгари суриш имконини беради:

1. «Глобаллашув», «ахборот сиёсати», «ахборот хавфсизлиги» “медиааталим” тушунчаларини ижтимоий-сиёсий фанларнинг махсус категорияси сифатида тадқиқ этиш сиёсий билимлар мазмунининг бойишига хизмат қилади. Глобаллашув шароитида жамият хавфсизлиги ва барқарорлиги ҳақида етакчи олимлар ва мутахассислар томонидан илгари сурилган концепциялар таҳлили билан бир қаторда ўрганилаётган муаммо доирасида ижодий ёндашилган концепцияларнинг илгари сурилиши мавзунинг методологик асосларини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

2. Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашга хизмат қилувчи ривожланган давлатларнинг медиасиёсий ахборот ресурсларини танқидий ва таҳлилий нуқтаи-назардан ўзлаштириш, геосиёсий манфаатлар нуқтаи-назаридан мамлакатда миллий ахборот тизимини модернизациялашда устунликни таъминлаш муҳим ҳисобланади. Ўзбекистоннинг мамлакат хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда миллий манфаатларнинг устуворлигини кучайтириш мақсадида “Ўзбекистон медиатизимида миллий ахборотлар сегментини юксалтириш лойиҳаси”ни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

3. Фуқаролар медиасаводхонлиги, медиамаданиятини шакллантириш ва ривожлантириш жараёни педагогикадаги саводлилик – билимлилик – салоҳиятилилилик – маданият – менталитет категориялари билан уйғун ҳолда медиасаводхонлик – медиабилимлилик – медиасалоҳиятлилик – медиамаданият – медиаменталитет каби тадрижий йўналишлар асосида шакллантириш ва ривожлантириш зарурлигини кўрсатди.

4. Тадқиқотда медиасиёсатнинг ўзига хос хусусиятлари, уни тартибга солиш, амалга оширишнинг дунё тажрибаси ўрганилиб қуйидаги хулосага келинди: тараққий этган мамлакатлардаги медиажараёнлар давлат ҳокимияти органларининг фаолиятига боғлиқдир. Ушбу мамлакатларда давлат бошқаруви органлари ахборот маконидаги устувор мавқени сақлаб қолишда интернет, мобил алоқа, теле ва аудиовизуал тизимлардан ҳамда анъанавий босма нашрлардан кенг фойдаланилмоқда. Бу эса, глобаллашув шароитида миллий манфаатларни ҳимоялашнинг самарали воситаси

эканлигини кўрсатмоқда. Шу билан бирга, медиатаълим асосида ахборот хавфсизлигининг таъминланганлиги жамият аъзолари медиамаданияти даражасининг ортишида ҳамда тахдидларга қарши иммунитет шаклланишида муҳим аҳамият касб этади.

5. Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминловчи медиаахборотларни жамоатчиликка етказиш, унинг усуллари, воситалари ва технологияларини такомиллаштириш, маълумотларни ахборот-кутубхона ва архив фондларига кўпроқ жойлаштириш, медиатаълим институтлари фаолиятини такомиллаштириш мақсадида “Сиёсий бошқарув ва медиатаълим” номли илмий-оммабоп журнал ташкил этиш мақсадга мувофиқ деб ҳисобланади.

6. Ҳозирги мураккаб ўзгаришлар шароитида дунё мафкуравий майдонларида содир бўлаётган жараёнлар ғоявий босимнинг фаоллашуви, турли мафкуравий тахдидлар энг замонавий кураш усуллари, ахборот-технологик имкониятларнинг бутун бошли тизимини ишга солмоқда. Бундай вазиятда ишончли ва мустаҳкам мафкуравий ҳимоя заминларини шакллантириш ва мустаҳкамлаш ҳаётини заруратга айланиб бормоқда. Шу боисдан ҳам, бундай зарарли ғояларга қарши курашда медиатаълимни медиахуружларга нисбатан “вакцина” сифатида қўллаш долзарб вазифалардан бири ҳисобланади.

7. Медиатаълим сиёсати самарадорлигини оширишда, оммавий ахборот воситаларини жамиятнинг миллий манфаатларини ифодаловчи тизим сифатида қараш лозим. Бугунги кунда Ўзбекистонда 1500 дан ортиқ оммавий ахборот воситалари фаолият юритмоқда. 400 дан ортиқ ахборот порталлари, шунингдек, глобал тармоқда – UZ доменли веб-сайтлар сони ошиб бораётгани, уларнинг аксарияти хорижий тилларда фаолият кўрсатаётгани бошқа тараққий этган мамлакатлардан орқада қолмаётганлигини кўрсатади. Бундай шароитда фуқароларнинг ахборотлар оламида яшаш малака ва кўникмаларини ривожлантириш давр талаби эканлигини кўрсатмоқда.

8. Бугунги медиатеchnологиялар ривожланган даврда ахборот макони эркинлигини йўлга қўйишнинг ўзи бир муаммо бўлса, шу эркинлик қиёфасида кириб келадиган тажовузулар кучайган замонда, ундан муҳофазаланиш чораларини кўра билиш янада мушкулроқ, янада мураккаб муаммодир. Шунинг учун, медиатаълим соҳасида тахлилий хизматлар фаолиятини йўлга қўйиш, ривожланган давлатларнинг жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиаахборотлар билан ишлашнинг самарали механизмларини ўзлаштириш, сиёсий ахборотларни мониторинг қилишда сиёсатшунос олимлар билан ҳамкорлик қилиш тизимини йўлга қўйиш, медиатаълим соҳасида фаолият юритувчи касб эгаларини тайёрлаш ва қайта тайёрлаш йўналишларини ташкил этиш, медиатаълим вакиллариининг сиёсий, мафкуравий билим даражасини юксалтириш, медиатаълим соҳасида кадрлар малакасини ошириш долзарб ҳисобланади.

Тадқиқот натижаларидан олинган назарий хулосаларни амалиётга татбиқ этиш эҳтиёжи бир қатор амалий таклиф-тавсияларни илгари суриш имконини берди:

1. Ўзбекистонда медиатаълимни ривожлантиришнинг мамлакат хавфсизлигини таъминлашдаги аҳамияти ва имкониятларини ҳисобга олган ҳолда “Медиатаълимни жорий этиш бўйича миллий доктрина”ни ишлаб чиқиш ва қабул қилишни долзарб, деб ҳисоблаймиз.

2. Жамият хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлашда медиатизимда сиёсий муносабатлар субъектининг янги макондаги фаолиятини таъминлайдиган миллий инфратузилмани яратиш, янги сиёсий мазмунга эга бўлган миллий сегментни шакллантириш, миллий манфаатлар нуктаи-назаридан маҳаллий ахборотлар устунлигини таъминлаш давр талаби ҳисобланади. Шу мақсадда “Медиатаълим асосида фуқаролар медиамаданиятини шакллантириш Концепцияси”ни ишлаб чиқиш муҳим аҳамиятга эга.

3. “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида”ги Қонуннинг мазмун-моҳиятини аҳолига етказиш ва унинг сиёсий барқарорликни таъминлашдаги аҳамиятини ёш авлодга етказиш мақсадида турли даражадаги конференциялар, давра суҳбатлари, илмий семинарларни ташкил этиш мақсадга мувофиқ.

4. Ёшларни ахборот соҳасида очиқликни таъминлашда намуна бўлаётган етакчи давлат органлари фаолияти билан таништириш, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти очиқлиги мониторингини олиб бориш ва уни баҳолаш методикаси бўйича ўқув-услубий қўлланмаларни чоп этиш муҳим аҳамиятга эга.

5. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти ҳақида жамоатчиликка ахборот етказиш усуллари, хусусан ахборотни чоп этиш, интернет тармоғидаги расмий веб сайт, ҳамма кириши мумкин бўлган хона ва жойларга жойлаштириш, ахборот-кутубхона ва архив фондлари орқали тақдим этиш, ахборот олишга доир сўровларига жавоб бериш каби усуллардан самарали фойдаланишга доир тегишли тавсияларни мунтазам бериб бориш мақсадида “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг очиқлик индекси” номли журнал ташкил этиш эътиборга моликдир.

6. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлигини таъминлаш, улар фаолияти устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш, берилаётган ахборотлардан фуқароларнинг қониқиш даражасини оширишни тартибга солишга оид намунавий ҳужжатлар ҳақида маълумотлар бериш, фуқароларнинг ахборот олиш эркинлигини таъминлаш бўйича конституцион ҳуқуқларини амалга оширишда очиқликни таъминлашнинг самарали усулларига доир зарур услубий, маслаҳат ёрдамларини ташкил этиш мақсадида “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг очиқлик индекси” бўйича маслаҳатлар олиб боровчи Марказлар фаолиятини йўлга қўйиш ўринли бўларди.

7. Интернет нашрларда миллий қонунчиликнинг мазмун-моҳиятини тушунтириш, ҳуқуқий маданиятни юксалтиришга бағишланган махсус рукнлар ташкил этиш. Улардан фойдаланиш аҳолини қонунларни ишлаб чиқиш ва қабул қилиниши ҳақида тезкор ва ишончли хабардор қилишни, қонунларни ҳуқуқий амалиётга татбиқ қилиш самарадорлигини таъминлайди.

ЭЪЛОН ҚИЛИНГАНИШЛАР РЎЙХАТИ
СПИСОК ОПУБЛИКОВАННЫХ РАБОТ
LIST OF PUBLISHED WORKS

I бўлим (1 часть; part 1)

1. Ўзбекистан и ценности Ислама. “ЎзМУ хабарлари” журнал, 2007 йил №1.
2. Ёшларнинг ижтимоий сиёсий фаоллиги-маънавий оламининг манбаи сифатида. “ЎзМУ хабарлари” журнал 2010 йил №2/1, 77-78 бетлар.
3. Место и роль медиаобразования в стабильности общества. Вопросы политологии. Научный журнал. №5(45) Москва.2019г.
4. Жамият хавфсизлигини таъминлашда таълим жараёнига медиасаводхонлик элементларини сингдириш масалалари. Замонавий узлуксиз таълим муаммолари: инновация ва истиқболлар. Халқаро илмий конференция. Тошкент 2018 йил
5. Медиатаълим категориясининг тарихий-сиёсий контексти тахлили. Инновационные подходы в современной науке. 4-международной научно - практической конференции. Москва. 15. 10.2019 г. 116-121 стр.
6. Глобаллашув шароитида ёшлар онгига салбий таъсир этувчи таҳдидлар. Халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш таълими сифати ва самарадорлигини таъминлашнинг долзарб масалалари. Республика илмий амалий-анжуман материаллари. Тошкент 2017 йил.118-121 бетлар.
7. Медиатаълим шахс медиамаданияти шаклланишининг омили сифатида. Мактаб ва хаёт илмий-методик журнали. №2(150)2020.2-3 бетлар
8. Таълим-тарбия жараёни самарадорлигида ўқитувчи меҳнатининг таъсири. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limning dolzarb masalalari: muammo, yechimlar va rivojlanish istiqbollari. Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari. 11 iyun 2020 yil.
9. Ёшларда ахборот оқимидан самарали фойдаланиш маданиятини шакллантиришда медиатаълимнинг аҳамияти. Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари. Илмий-маърифий журнал. 3(87) 2020. 42-44 бетлар
10. Ахборот жамияти шароитида медиатаълимнинг барқарорликни таъминлашдаги аҳамияти. Халқ таълими ходимлари малакасини ошириш тизимини ислоҳ қилишнинг долзарб масалалари мавзусидаги Республика илмий-амалий конференция материаллари. 2020 йил 29 май.
11. Ёшларнинг медиасаводхонлигини шакллантиришда малака ошириш тизимининг роли. Халқ таълими ходимлари малакасини ошириш тизимини ислоҳ қилишнинг долзарб масалалари мавзусидаги Республика илмий-амалий конференция материаллари(2020 йил 29 май)

II бўлим (2часть; part 2)

12. Ўзбекистон аҳолисининг демографик хусусиятлари. Ўзбекистонда этнодемографик жараёнлар (Халқаро конференция материаллари) II қисм, Тошкент, 2005 йил 199-202 бетлар.

13. Ўзбекистонда демократик ислохотларни ривожлантиришнинг долзарб вазифалари. Республика илмий назарий услубий конференция материаллари, ЎзМУ 2005 йил май.

14. Баркамол авлодни тарбиялашда ва шакллантиришда маънавиятнинг ўрни. Баркамол авлодни шакллантириш - маънавий тараққиёт омили. Республика илмий-амалий конференция материаллари, Тошкент, 2010 йил, 435-436 бетлар.

15. Бағрикенглик ва тақдирлар муштараклиги. Мустақиллик йилларида социология фани тараққиётининг долзарб муаммолари, Республика илмий-услубий анжуман материаллари тўплами, Тошкент 2010 йил 171-173 бетлар.

16. Ўзбекистонда ижтимоий этник муносабатларнинг ижтимоий-гуманитар фанларда ёритилиши лозим бўлган айрим жиҳатлар. Ижтимоий-гуманитар фанларни ўқитишни такомиллаштириш ва уларнинг тарбиявий таъсирини оширишнинг долзарб масалалари. Республика илмий назарий, услубий анжуман материаллари тўплами, Тошкент 2010 йил, 12-15 бетлар.

17. Диний бағрикенглик - ижтимоий тараққиёт гарови. “Ўзбекистонда миллатлараро муносабатлар ва бағрикенглик: тарихий тажриба ва ҳозирги замон” Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари. Тўплам ЎзМУ 2010 йил, 17-18 сентябрь.

18. Фуқаролар сиёсий маданиятининг бошқарувга таъсири. “Шахс ва жамият фанини ўқитишнинг долзарб масалалари” мавзуидаги республика илмий –амалий конференцияси материаллари. Тошкент 2011, 200-204 бетлар.

19. Демократлашув сиёсий жараёнида фуқаролик жамияти ва сиёсий ҳокимият муносабатлари. Республика илмий амалий конференция материаллари, ЖДПУ 2011 йил

20. Ўзбекистонда давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш. Ўзбекистонда миллатлараро муносабатлар: тарихий тажриба ва ҳозирги замон. Республика илмий назарий, услубий анжуман материаллари тўплами, Тошкент 2011 йил 103-106 бетлар.

21. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан ҳамкорлик истиқболлари. Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатининг устувор йўналишлари. Халқаро конференция материаллари. Тошкент 2012 йил, 161-163 бетлар.

22. Оилада эркин фуқаро шахсининг шаклланиши. Фуқаролик жамиятини шакллантириш шароитида ижтимоий ходиса ва жараёнларни тадқиқ этиш. Республика илмий-амалий конференция материаллари, Тошкент, 2012 йил, 219-221-бетлар.

23. Ёшларда тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш омиллари. “Ўзбекистонда оила ва болаларни ҳимоя қилиш соҳасида ижтимоий иш” илмий-амалий конференция материаллари тўплами. Тошкент 2013 йил, 60-65 бетлар.

24. Педагогика соҳасига раҳбар кадрларни танлашнинг ўзига хос тамойиллари. “Бошқарувнинг ижтимоий-психологик жиҳатларини ўрганишда замонавий тадқиқот усуллари” мавзuidaги илмий-амалий конференция материаллари. Давлат бошқарув академияси. 2016 йил 25 ноябрь.

25. Ғоявий-мафкуравий ахборотларнинг таъсир ўтказиш имкониятлари. Илмий-педагогик ва ўқув методик нашрлар орқали информациявий таҳдидларга қарши курашиш: профилактика, технология, механизм. Республика илмий-амалий конференция материаллари. Тошкент 2017 йил. 247-248 бетлар.

26. Фуқаролик жамияти институтлари фаолиятининг конституциявий асослари. Таълим ва маънавиятимизнинг ҳуқуқий пойдевори мавзусидаги давра сужбати материаллари тўплами. Тошкент 2017 йил. 57-63-бетлар.

27. Ёшлар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олишда таълим муассасаларининг ўрни. Ўзбекистонда ёшлар тарбияси ва маънавий-маърифий ишларнинг натижадорлиги: муаммо ва ечимлар. Илмий-амалий конференция материаллари. “Фарғона”. 2018 йил. 179-181 бетлар.

28. А.Авлонийнинг таълим тарбиявий қарашлари ва миллий педагогикани ривожлантиришдаги ўрни. А.Авлоний таваллудининг 140 йиллигига бағишланган “А.Авлонийнинг таълим тарбиявий қарашлари ва миллий педагогикани ривожлантиришдаги ўрни”. Республика илмий амалий-анжуман материаллари. Тошкент. 2018 йил.

29. Замонавий раҳбарнинг бошқарув ва раҳбарлик маданияти. “Таълимда менежментнинг долзарб масалалари” Республика илмий конференцияси материаллари. Тошкент 17 май 2019 йил.

30. Ўзбекистон таълим сиёсатини такомиллаштиришда медиатаълим имкониятларидан самарали фойдаланиш зарурияти. Педагогик инновациялар ва юқори самарадорликка етакловчи таълимий ғоялар Республика илмий-амалий онлайн конференцияси. 2020 йил 15 май.